

ԼԵՌՆԱԳԱԳԱԹՆԵՐԸ

Հայաստանը լեռնային երկիր է: Տարածքի 76.5%-ը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1 000-2 500 մ բարձրության վրա: Լեռնաշղթաները զբաղեցնում են մոտ 14 հազ. կմ² տարածք կամ երկրի ընդհանուր մակերեսի 47.0%-ը: Բարձրավանդակները կազմում են երկրի մակերեսի ավելի քան 1/3-ը (11 հազ. կմ²):

Հայաստանի տարածքը յուրահատուկ երկրաբանական թանգարան է: Այստեղ կարելի է գտնել երկրակեղևում առկա համարյա բոլոր ապարները: Հայաստանի ընդերքը հարուստ է բազմազան օգտակար հանածոներով: Հրաբխային ժայթքումների հետևանքով գոյացել է բնական շինանյութերի՝ տուֆի, բազալտի, անդեզիտի, պեռլիտի և շինարարությունում օգտագործվող այլ հանքանյութերի մեծ պաշար:

Անվանումը	Տեղանքը	Բարձրությունը ծովի մակերևույթից, մ
Արագած	Արագածի լեռնազանգված	4 090
Կապուտջուղ	Զանգեզուրի լեռնաշղթա	3 906
Աժդահակ	Գեղամա լեռնաշղթա	3 598
Սպիտակասար	Գեղամա լեռնաշղթա	3 555
Իշխանասար	Ղարաբաղի բարձրավանդակ	3 552
Վարդենիս	Վարդենիսի լեռնաշղթա	3 522
Արամասար	Բարգուշատի լեռնաշղթա	3 392
Բաղացսար	Մեղրու լեռնաշղթա	3 250
Խուստուփ	Խուստուփ-Կատարի լեռնաշղթա	3 214
Լեզլի	Զավախքի լեռնաշղթա	3 157
Գոզի	Վայքի լեռնաշղթա	3 113
Թեժ լեռ	Փամբակի լեռնաշղթա	3 101
Մեծ Եղնախաղ	Եղնախաղի լեռնաշղթա	3 042
Բովաքար	Հալաբի լեռնաշղթա	3 016
Միափոր	Միափորի լեռնաշղթա	2 993
Ուրասար	Բազումի լեռնաշղթա	2 993
Քաշաթաղ	Սևանի լեռնաշղթա	2 901
Արայի լեռ	Արայի լեռնազանգված	2 577

ԽՈՇՈՐ ԳԵՏԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԻՌՈՂՈԳԻԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԸ¹

Գետերի անվանումը	Երկարությունը << սահմաններում, կմ	Միջին թեքությունը, %	Ջրհավաք ավազանի մակերեսը, կմ ²	Միջին տարեկան ելքը, մ ³ /վրկ	Միջին տարեկան հոսքը, մլրդ.մ ³
Արաքս ²	192	-	22 100	56.1	1.77
Ախուրյան	186	5.7	9 650	14.5	0.46
Դեբեդ	154	11.0	3 790	31.2	0.98
Հրազդան	141	7.6	2 560	5.95	0.19
Որոտան	111	21.0	2 000	17.4	0.55
Արփա	92	24.0	2 080	12.0	0.38
Քասախ	89	29.0	1 480	3.77	0.12
Փամբակ	84	13.0	1 370	10.2	0.32
Աղստև	81	31.0	1 730	9.66	0.30
Չորագետ	67	22.0	1 460	14.2	0.45

¹ Տրամադրվել է «Հիդրոօդերևութաբանության և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայություն» ՊՈԱԿ-ի կողմից: Այն գետերի համար, որոնք դուրս են գալիս հանրապետության սահմաններից, տվյալները բերված են հանրապետության սահմանների մասով:

² Ըստ Հայկական ՄՄՀ ջրագրությունը, ՀՀ ԳԱԱ, 1981թ., էջ 108

Գետերի անվանումը	Երկարությունը << սահմաններում, կմ	Միջին թեքությունը, %	Ջրհավաք ավազանի մակերեսը, կմ ²	Միջին տարեկան ելքը, մ ³ /վրկ	Միջին տարեկան հոսքը, մլրդ.մ ³
Գետիկ	58	29.0	586	3.14	0.10
Վեղի	58	33.0	633	1.81	0.06
Արգիճի	51	12.0	384	4.44	0.14
Գավառագետ	50	25.0	480	-	-
Մասրիկ	45	22.0	685	4.37	0.14
Ողջի	43	68.0	788	6.17	0.19
Ազատ	40	31.0	572	2.62	0.08
Մեղրի	36	63.0	336	3.55	0.11

ԼՃԵՐԸ

միջին տարեկան ցուցանիշներ

	Մակարդակի նիշ, մ	Ծավալը	Հայելու մակերեսը, կմ ²
Սևան (2018)	1 900.57	38.266 կմ ³	1 279.18
Սև	2 666	9 մլն. մ ³	2.0
Ակնա	3 032	3.91 մլն.մ ³	0.8
Քարի	3 190	357 հազ. մ ³	0.3
Այդր	860	310 հազ. մ ³	0.03
Կապուտան	3 286	40.2 հազ. մ ³	0.1

ՄԵՎԱՆԱ ԼՃԻՑ ԲԱՅԹՈՂՈՒՄՆԵՐՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԵՎ ԼՃԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՏԱՏԱՆՈՒՄՆԵՐՆ ԸՍՏ ԱՄԻՄՆԵՐԻ

Հայաստանի տարածքում ամենամեծ լիճը Սևանա լիճն է (2018թ.միջին տարեկան մակերեսը 1 279.18 կմ²), ամենաերկար գետն Արաքսը՝ 192 կմ (ընդհանուր երկարությունը՝ 1 072 կմ):

Հանրապետության վերականգնվող քաղցրահամ ջրային ռեսուրսները կազմել են 6 571.4 մլն. մ³: Հայաստանի գետերը հիմնականում լեռնային են, խիստ արտահայտված մեծենային (սակավաջուր) հոսքերով:

Տարիներ	Ջրի բացթողումները, մլն. մ ³ տարի	Լճի մակարդակը /մ/ և ամսական տատանումները /սմ/														Ջրի մակարդակի տարեկան փոփոխությունը, սմ ¹
		ջրի մակարդակի նիշը տարեկան	մակարդակի ամսական տատանումները նախորդ ամսվա համեմատ, սմ												ջրի մակարդակի տարեկան փոփոխությունը	
			հունվար	փետրվար	մարտ	ապրիլ	մայիս	հունիս	հուլիս	օգոստոս	Սեպտեմբեր	հոկտեմբեր	նոյեմբեր	դեկտեմբեր		
2014	269.63	1 900.16	-	+4	+4	+11	+15	-	-5	-16	-6	-7	-2	-1	1 900.13	-3
2015	167.74	1 900.13	-1	+1	+4	+16	+19	+4	-10	-12	-8	-1	-2	-4	1 900.19	+6
2016	167.13	1 900.19	+3	+6	+5	+12	+22	+10	-5	-8	-8	-5	-2	-3	1 900.46	+27
2017	266.76	1 900.46	-1	+2	+5	+17	+19	-	-10	-13	-12	-5	-3	-3	1 900.42	-4
2018	200.62	1 900.42	-1	+4	+5	+12	+13	+8	-9	-10	-9	-8	-6	-2	1 900.39	-3

¹ Ըստ ամիսների հանրագումարի հետ անհամապատասխանությունը պայմանավորված է ցուցանիշների կլորացմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվում են քաղցրահամ լճեր և ջրամբարներ՝ մոտ 40.0 մլրդ. մ³ ընդհանուր ծավալով, որի մոտ 95%-ը կազմում է աշխարհի ամենաբարձրադիր լեռնային լճերից մեկը՝ Սևանը: 2018թ.-ին լճի մակարդակի միջին նիշը կազմել է 1 900.57 մ, իսկ միջին ծավալը՝ 38.27 մլրդ. մ³:

Սևանա լիճ է թափվում 28 գետ և գետակ, լճից սկիզբ է առնում միայն Հրազդան գետը: Լիճն անտնտեսվար և անխնա օգտագործումից խիստ տուժել է և ջրային պաշարները զգալիորեն նվազել են: Լճի մակարդակի իջեցման, ինչպես նաև լիճ թափվող անբավարար մաքրված հոսքաջրերի հետևանքով, կտրուկ վատացել էր նաև ջրի որակը: Իրավիճակը մասնակիորեն մեղմացնելու և Սևանի ջրային պաշարներն Արփա գետի ջրերով ավելացնելու նպատակով 1981թ. կառուցվել է 48 կմ 420 մ երկարությամբ «Արփա-Սևան» թունելը, որը լճի հետ միանում է 850 մ երկարությամբ բաց ջրանցքով: Լճի պահպանության վերջին տարիների համալիր միջոցառումներն արդյունավետ իրականացնելու շնորհիվ զգալիորեն բարձրացել է ջրի մակարդակը : 2018թ. հունիսի 30-ի դրությամբ կազմել է 1 900.83 մ, որը նախորդ տարվա նույն օրվա համեմատ ցածր է 5 սմ-ով:

ԱՐՀԵՏՏԱԿԱՆ ՋՐԱՄԲԱՐՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ ԵՎ ՋՐԻ ՀԱՅԵԼՈՒ ՄԱԿԵՐԵՄՆԵՐԸ

Անվանումը	Ծավալը, մլն. մ ³	Հայելու մակերեսը, հա	Լցվածությունը ¹ տարեկերջին, մլն. մ ³
Ախուրյան	525.0	4 180	106
Սպանդարյան	257.0	1 025	•
Թոլորս	96.0	480	•
Ապարան	91.0	735	16.9
Ագատ	70.0	285	19.2
Ջողազ	45.0	230	•
Հեր-Հեր	26.0	115	•
Կեչուտ	25.0	135	23.5
Կառնուտ	24.7	234	•
Մարմարիկ	24.2	120	4.34
Գեղի	15.0	35	•
Շամբ	13.6	112	•
Հախում	12.0	83	•
Մանթաշ	8.2	76.4	•
Թավշուտ	6.0	60	•
Սևաբերդ	6.0	45	•
Ախպարա	5.6	170	•
Հայավար	5.5	38	•
Մեծավան	5.4	330	•
Տավուշ	5.3	40	•
Արփի	5.0	450	38.4
Վարդաքար	5.0	86	•
Սառնաղբյուր	4.9	56	•
Երևանյան	4.8	95	•
Ակնալիճ	3.9	53	•
Դավիթ Բեկ	2.5	14	•
Արծվաշեն	2.0	26	•
Գեղարդայիճ	1.5	25	•
Քարահունջ	1.3	18.3	•
Ծիլքար	1.2	26	•
Հացաշեն	1.1	37	•

¹ “.” - ով նշված ջրամբարներում 2018թ. ծավալի/լցվածության մշտադիտարկում չի կատարվել: